

DANSK

FORMÅL FOR FAGET

Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes oplevelse af sproget som en kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet, der bygger på æstetisk, etisk og historisk forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal fremme elevernes lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal styrke deres bevidsthed om sproget og udvikle en åben og analytisk indstilling til deres egen tids og andre perioders udtryksformer. De skal opnå læse- og udtryksglæde, såvel mundtligt og skriftligt som praktisk-musisk og øge deres indlevelse og indsigt i litteratur og anden fiktion.

Stk. 3. Gennem mødet med forskellige former for livsspørgsmål og -svar skal undervisningen give eleverne et grundlag for en personligt og ansvarlig stillingtagen og handling overfor medmennesket og naturen.

SLUTMÅL FOR FAGET DANSK

DET TALTE SPROG

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- tale forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- bruge kropssprog og stemme i en form, der passer til situationen
- bruge hjælpemidler til støtte for mundtlig fremstilling, fx tavle og overheadprojektor
- lytte aktivt i samtale og være åbne og analytiske, når de vurderer deres egen og andres mundtlige fremstilling
- lytte til norsk og svensk med forståelse.
- Diskutere og forholde sig til udvalgte almene tilværelsesspørgsmål.
- Forholde sig til sammenhænge mellem forskellige normer, etikker og bagvedliggende værdier

DET SKREVNE SPROG - LÆSE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- læse sikkert og hurtigt med forståelse og indlevelse
- bruge forskellige læsemåder, der er afpasset læseformål, genre og medie
- fastholde det væsentlige af det læste i mundtlig og skriftlig form
- forholde sig åbent og analytisk til tekster fra forskelligartede medier
- opnå og vise indsigt i forskelligartede teksters og teksttypers egenart og virkemidler
- forstå og bruge forskellige trykte og elektroniske kildetyper (tekster, billeder og lyd) målrettet og kritisk, herunder udvælge, bearbejde og sammenfatte det væsentlige i teksten i forhold til læseformål
- læse norske og svenske tekster med forståelse.

DET SKREVNE SPROG - SKRIVE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- skrive forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- styre skriveprocessen fra ide til færdig tekst
- anvende og forholde sig til korrekt sprog, retstavning og tegnsætning i egne og andres tekster
- anvende layout så tekst og billeder understøtter kommunikationen
- skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed og skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
- indgå i dialog om egne og andres skriftlige fremstillinger
- bruge informationsteknologi til at organisere, tydeliggøre og præsentere information til en bestemt målgruppe
- fastholde det væsentlige af det, de læser, hører og ser.

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gøre rede for sproget som handlemulighed og anvende det i en form, der passer til situationen

- tilegne sig kundskaber om sprog og sprogbrug, bl.a. bevidsthed og viden om sprogformer, om sproglig stil og korrekthed samt om sprogets virkemidler, funktion og opbygning
- have indsigt i sprog, teksters og forskelligartede mediers æstetik og gøre rede for samspillet mellem sprog, indhold, genre og situation
- opleve og lære om dansk litterær og kulturel tradition og udvikling, bl.a. gennem kendskab til folkeviser, Ludvig Holberg, Adam Oehlenschläger, N.F.S. Grundtvig, Steen St. Blicher, H. C. Andersen, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Johannes V. Jensen, Martin Andersen Nexø, Tom Kristensen, Karen Blixen, Martin A. Hansen, Peter Seeberg og Klaus Rifbjerg*
- gøre rede for og vurdere etiske, æstetiske og historiske aspekter i tekster og andre udtryksformer
- fortolke, vurdere og perspektivere ældre og nyere dansk og udenlandsk litteratur samt sagprosa og andre udtryksformer på baggrund af såvel umiddelbar oplevelse som analytisk fordybelse
- gøre rede for litterære genrer, fremstillingsformer, fortælleteknikker og virkemidler og anvende dem i en form, der passer til situationen
- tilegne sig kundskaber om trykte og elektroniske medier, billedkunst, film og drama og udtryksformernes sprog og æstetik
- anvende informationsteknologi til lyd- og billedforløb i fiktive og ikke-fiktive udtryksformer og multimedier i en form, der passer til situationen
- søge forskellig slags information og anvende den bevidst i en form, der passer til situationen.
- At kunne kommunikere gennem praktisk-musiske udtryksformer
- At kunne udtrykke sammenhænge mellem forskellige værdigrundlag og tilhørende tyding af tilværelsen.
- At kunne reflektere og udtrykke sig om forholdet mellem mennesket og naturen
- Diskutere og forholde sig til udvalgte almene tilværelsesspørgsmål
- Forholde sig til forskellige menneskesyn
- At kunne analysere sammenhænge mellem forskellige normer, etikker og bagvedliggende værdier, samt give udtryk for og samtale om egen og andres livsforståelse

DELMÅL FOR FAGET DANSK

EFTER 3. KLASSETRIN

DET TALTE SPROG

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge talesproget i samtale, samarbejde og fremførelse
- fortælle, hvad de er optaget af, og udtrykke sig i genrer som referat, fortælling, oplæsning og drama
- tale med om kropssprog og stemme som udtryksmiddel
- bruge hjælpemidler, når de fortæller og dramatiserer
- lytte aktivt og følge op med spørgsmål
- tale med om almene tilværelsesspørgsmål

DET SKREVNE SPROG -LÆSE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- læse ukendte, lette og alderssvarende tekster uden hjælp - både fag- og skønlitteratur
- vise kendskab til de tre ordklasser navne-, udsagns- og tillægsord
- vise et sikkert kendskab til bogstavernes form, lyd og kombinationer og være fortrolig med læsevejen
- benytte forskellige læsestrategier
- læse forberedte tekststykker op
- lytte til andres oplæsning af tekster
- udtrykke deres egen forståelse af tekster
- gengive tekster i dramatisk form
- læse med forståelse og genfortælle handlingen i episke og lyriske tekster

DET SKREVNE SPROG - SKRIVE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- skrive i enkle fiktive genrer som historie og eventyr
- skrive enkle tekster om egne oplevelser samt skrive ud fra fantasi, billeder og læste tekster
- bruge illustrerende billeder i egne tekster
- skrive berettende vidende om, at historien skal have en disposition
- skrive kronologisk
- stave til lydrette og hyppige ord i egne tekster

- gemme og åbne dokumenter, bruge overskrift, skrive brødtekst og indsætte billeder
- skrive på computer
- skrive de små og store trykbogstaver i letlæselig håndskrift og kende skrivevejen
- lytte til andres tekster og læse egne tekster op i grupper eller for klassen
- forholde sig skriftligt ved at tegne og skrive logbog og beskeder

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge sproget som middel til konfliktløsning, underholdning og formidling af viden og være opmærksomme på sprogets poetiske funktion, bl.a. rim og remser
- være opmærksomme på sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
- kende enkle sproglige virkemidler
- vide at sprog er opbygget af ord og sætninger, og at der er forskellige ordklasser
- vide at der er forskel på det talte og det skrevne sprog
- vide at tekster fra gamle dage kan være forskellige fra vores tids tekster
- samtale om tekster og andre udtryksformer ud fra deres umiddelbare oplevelse og forståelse
- kende forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion
- tale med om hovedindhold og handling i tekster og andre udtryksformer
- udtrykke sig i enkle produktioner med billeder, lyd og tekst samt i dramatisk form
- finde information på forskellige måder og i forskellige medier
- udtrykke sig om sanseoplevelser og naturens mangfoldighed

BESKRIVELSER FOR FAGET DANSK

UDVIKLINGEN I UNDERVISNINGEN FRA 1. - 3. KLASSETRIN

- Undervisningen tager udgangspunkt i eleverne sproglige forudsætninger.

- Samtalen bruges i forskellige sammenhænge som meningsudveksling, vidensdeling og konfliktløsning, og løbende fokuseres der på elevernes aktive deltagelse i disse situationer.
- Der skabes situationer, hvor eleverne opdager og oplever sprogets mange muligheder, fx samtaler, gruppearbejde, rollelege og fortællinger. I arbejdet med det talte sprog fokuseres der på stemmeføring og på muligheder i kropssproget.
- Eleverne udfordres til at referere og fortælle egne oplevelser og viden, som bl.a. er tilegnet gennem forskellige medier.
- Gennem hele forløbet er lærerens oplæsning af forskellige teksttyper central for udviklingen af elevernes lytteforståelse.

DET SKREVNE SPROG - LÆSE OG SKRIVE

- Der tages udgangspunkt i elevernes forudsætninger med læsning og skrivning. Skriveudviklingen og læseudviklingen supplerer hinanden gennem hele forløbet.
- Elevernes læse-skriveudvikling klarlægges løbende med henblik på tilrettelæggelse af aktiviteter, som kontinuerligt giver dem mulighed for at udvikle disse færdigheder.
- Der arbejdes med bogstavernes navn, form og lyd, først i bogstav-lydrelationen i lydrette ord og efterhånden i vanskeligere ord. I dette arbejde inddrages forskellige sanser.
- Det er vigtigt, at bogstavernes form og særkende indlæres gennem hyppig skrivning i hånden, og at eleverne bliver fortrolige med bogstaverne. Der veksles mellem skrivning i hånden og på computer.
- Elevernes oplevelse af, at skrift både har en praktisk funktion og er en kilde til gode oplevelser opmuntres i det daglige møde med lette tekster og skriveopgaver. De udfordres gennem teksterne, opgavernes forskellighed og den respons, som de modtager.
- Eleverne skal støttes i at skrive meget gennem hele indskolingsforløbet. Der stilles stigende krav til korrektheden.
- Forskellige stave- og læsefremgangsmåder, lydstavning, stavelsesdeling, rytmisk stavning, ordbilleder, bogstavkombinationer etc. præsenteres og trænes.
- Eleverne læser korte, vedkommende tekster, og fokus er på sikkerheden i læsningen af de enkelte ord og på forståelsen af teksten.
- Højt læsning bruges til at træne læsefærdigheden, fx parlæsning eller læsning i mindre grupper.
- Elevernes begyndende bevidsthed om, at forskellige læseformål kræver forskellige læsemåder, udvikles.

- Undervisningen indeholder præsentation af skøn- og faglitterære tekster af stigende omfang og sværhedsgrad.
- Forventninger til tekstens indhold opbygges gennem læsning og iagttagelse af tekstens overskrifter og illustrationer og bruges til støtte for læseforståelsen. Forskellige strategier anvendes for at forstå det læste.
- Samtalen om det læste er en vigtig kilde til at give eleverne øget læselyst, og i denne forbindelse læses tekster op, både af lærere og elever.

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

- Forskelle mellem det talte og det skrevne sprog opdages og erfares gennem sproglige og skriftlige og mundtlige fortællinger.
- Gennem hele forløbet arbejdes der systematisk med sproget. Lege, rollespil, samtaler osv. der støtter både den sproglige opmærksomhed og forståelsen af teksterne, prioriteres.
- Samtidig med at der eksperimenteres med sprogets muligheder, indgår sproglære i stigende omfang i arbejdet med sprogbrug og sprogrigtighed. Det omfatter bl.a. ordvalg og betydning, syntaks, ordklasser og bøjningsformer. Kravene til forståelse af det talte og det skrevne sprogs forskellighed og til en differentieret anvendelse vokser.
- Fra skolestarten arbejdes der med ældre og nyere børnelitteratur, hvor eleverne møder og forholder sig til den fiktive verdens univers. Eleverne oplever, sanser og udfolder sig, når de lever sig ind i personerne og deres miljø.
- Der lægges vægt på den frie samtale om litterære tekster med udgangspunkt i elevernes egne oplevelser og forståelser af teksterne. Efterhånden anvendes enkle litterære og faglige grundbegreber i samtalen.
- Andre udtryksformer som film og billeder indgår i undervisningen allerede fra begyndertrinnet.
- Eleverne opmuntres til at spørge og få svar på spørgsmål. De har mulighed for at bruge ordbøger, leksikon og Internettet.

EFTER 6. KLASSETRIN

DET TALTE SPROG

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at kunne

- bruge talesproget forståeligt og klart i fortælling samt samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse
- udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, argumentation, debat, information, fortælling, oplæsning, interview, forespørgsel og drama og oplyse om fagligt stof
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form
- bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre
- bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, bl.a. stikord og plancher
- lytte aktivt til bl.a. eventyr, sagn og myter, sange og salmer og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål
- vurdere historiske erfaringer i mødet med kristendommens fortællinger og livstydning
- kende og forholde sig til andre kulturer, religioner, ritualer, skikke og livsholdninger, hvilket skærper elevernes opmærksomhed over for deres egen omverden, religion, tankegang og kulturarv.
- fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer i en mindre forsamling
- forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer og kende til nogle ligheder og forskelle mellem nabosprogene.

DET SKREVNE SPROG - LÆSE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning
- bruge forskellige læsemåder - oversigtslæse, punktlæse og nærlæse
- fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, referat og resumé
- læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form
- læse lette norske og svenske tekster.

DET SKREVNE SPROG - SKRIVE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- strukturere og skrive tekster i fiktive og ikke-fiktive genrer
- skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser
- skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende
- indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra idé til færdig tekst
- bruge substantiver, verber, adjektiver og pronominer i korrekt bøjningsform i egne tekster og bruge regler for sammensætninger
- stave alle almindelige ord sikkert, bruge korrekte bøjningsformer og anvende afsnit og hensigtsmæssig tegnsætning
- bruge ordbogens opslagsdel samt stavekontrol og autokorrektur på computer
- strukturere og variere eget skriftsprog og bruge nyt afsnit, sætte punktum, spørgsmålstegn og komma samt markere replikker i egne tekster
- bruge illustrerende billeder i egne tekster
- skrive en sammenbundet, letlæselig brugsskrift med passende hastighed
- skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
- give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledning
- bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater.
- kunne søge hensigtsmæssigt på internettet og bruge tekstbehandling varieret i egne skriveprocesser
- bruge skrivning bevidst som støtte for tænkning

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, formidling af viden og have viden om sprogets poetiske funktion
- udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation
- vise indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
- kende betydningen af sproglige virkemidler
- skelne mellem hel- og ledsætninger, kende de vigtigste sætningsled og have viden om forskellige ordklasser og deres funktion i sproget
- kende forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog
- kende til litteraturens foranderlighed gennem tiderne
- forstå en væsentlig del af samspillet mellem sprog og kultur og betydningen af sproglig mangfoldighed

- finde udtryk for værdier både i andres udsagn og i tekster og andre udtryksformer
- fortolke, perspektivere og forholde sig til tekster samt andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende analytisk forståelse i samspil med andre
- kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion
- kende betydningen af tekniske og abstrakte ord og fagtermer
- gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold,
- fremstillingsform og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre
- udtrykke sig i drama, billeder, lyd og tekst i forskelligartede produktioner
- søge information på forskellige måder samt forholde sig til resultaterne.

UDVIKLINGEN I UNDERVISNINGEN PÅ 4. - 5. OG 6. KLASSETRIN

Hovedvægten lægges på elevernes arbejde med ordforråd, begreber og praktiske færdigheder gennem oplevelse, udforskning og erfaring, ligesom de danskfaglige dimensioners indbyrdes sammenhænge er grundlaget for undervisningen.

De elementære læse-, skrive- og stave- færdigheder konsolideres og automatiseres som følger:

DET TALTE SPROG

- Samtalen bruges i forskellige sammenhænge som meningsudveksling, vidensdeling og konfliktløsning, og løbende fokuseres der på elevernes aktive deltagelse i disse situationer og de arbejdes med deres udtale, artikulation og stemmeføring.
- Der arbejdes aktivt med lytteaktiviteter, at stille relevante spørgsmål og efterligning for at udvikle elevernes bevidsthed om egen tale og udtale, f. eks gennem arbejde med ældre forfattere og film.
- Efterhånden skelnes de forskellige formidlings-genrer fra hinanden. Eleverne gøres fortrolige med de særlige genrekendetegn og de gør erfaringer med tilrettelæggelsen, disponeringen og måden at præsentere forskelligt stof på.
- Rollespil og dramatisering benyttes både i forbindelse med litteraturopgaver og

eksemplificering af konkrete sociale situationer og fremlæggelser/præsentationer ligesom eleverne udfordres til at anvende fantasi, erfaringer og følelser relevant gennem varierede opgaver i mundtlig fremstilling. Virkemidlerne diskuteres og evalueres efterfølgende, hvor også det hensigtsmæssige i anvendelsen af de forskellige sproglige udtryk og virkemidler -

herunder kropssprog - drøftes med eleverne.

- På skift prøver eleverne at være ordstyrer og lede en gruppe- eller klassesamtale, og det drøftes, hvad der fungerer godt i en debat.
- I sammenhæng med aktuelle temaer inddrages norsk og svensk tekst og tale, fx på bånd, cd og film med mulighed for at arbejde med såvel teksternes udsagn som forskelle og ligheder i de talte sprog.

DET SKREVNE SPROG - LÆSE OG SKRIVE

Efter at den overvejende del af eleverne har 'knækket koden' i læsning, arbejdes der nu målrettet med læseforståelse, sikkerhed, automatisering og gradvis øget hastighed. Gennem præsentation af meget og alsidigt læsestof og gennem god tid til læseaktiviteter opmuntres elevernes læselyst og daglige læsning i skolen og i fritiden. I sidste del af forløbet præsenteres eleverne for mere varieret og stadigt mere krævende læsestof - både skønlitterært og fagligt, fx litteraturhistorie.

- Samtalen om det læste er en vigtig kilde til at give eleverne øget læselyst, og i denne forbindelse læses tekster op både af lærere og elever.
- Undervisningen indeholder præsentation af skøn- og faglitterære tekster af stigende omfang og sværhedsgrad.
- I forbindelse hermed introduceres og øves fiktionslæsning og faglig læsning. Elevernes begyndende bevidsthed om, at forskellige læseformål kræver forskellige læsemåder, udvikles, ligesom den øgede omhyggelige læsning og efterfølgende behandling og fortolkning styrkes.

- Både korte og mere omfattende skriftlige arbejder kan med fordel ske som med- og gendigtning af læste tekster.
- Skriveudviklingen og læseudviklingen supplerer hinanden gennem hele forløbet. Der bygges videre på elevernes begyndende kendskab til genrer, fremstillingsformer, syntaks, staveregler og ortografi. I tekstbearbejdning bruges fx notater, læselogbog og grafiske modeller til at udvikle elevernes overblik og tekstindsigt.
- Det er vigtigt, at elevernes lyst til at skrive fastholdes. Samtidig arbejdes der grundigt og differentieret med respons og korrekturlæsning, således at deres sproglige formuleringsevne og retskrivning stadig styrkes. Der stilles stigende korrekthedskrav til elevernes retstavning, tegnsætning og sprogrigtighed. I perioder kan stavningen trænes intensivt og differentieret, og det er vigtigt, at eleverne oplever, at arbejdet med sproglig korrekthed også er en funktionel del af skrivearbejdet. Brug af ordbog og stavekontrol trænes regelmæssigt i både læsning og skrivning.
- Eleverne stilles over for varierede skriveopgaver i forskellige genrer og af forskelligt omfang.
- De trænes i individuelt eller fælles at indsamle baggrundsstof i trykte og elektroniske medier og bearbejde det fra notater til færdig tekst. Undervejs i forløbene arbejdes der med varieret respons for at udvikle en forståelse for disponeringen og redigeringen af en tekst.
- I den procesorienterede skrivning i forskellige genrer anvendes brainstorming og mindmaps, og andres respons på både form og indhold bruges i tekstarbejdet.
- I forbindelse med elevernes skriftlige arbejde øves den sammenbundne grundskrift således at den gøres letlæselig og rytmisk og skrivehastigheden øges. Samtidig arbejdes der med hensigtsmæssig skriveteknik på computeren og med at anvende dens forskellige redskaber i forbindelse med layout af tekster og andre udtryksformer.
- Norske og svenske tekster af passende sværhedsgrad inddrages i trykt form, som undertekster på film eller ved it-baseret kontakt. Både med henblik på indholdsforståelse

og fokus på sproglige ligheder og forskelle.

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

- Elevernes lydhørhed over for sprogets nuancer og deres opmærksomhed og nysgerrighed over for sproglige virkemidler og fænomener stimuleres, og gradvist opstår behovet for at bruge faglige termer om sproget.
- Samtidig med at der eksperimenteres med sprogets muligheder, indgår sproglære og grammatik i stigende omfang i arbejdet med sprogbrug og sprogrigtighed. Det omfatter bl.a. ordvalg og betydning, syntaks, ordklasser og bøjningsformer. Kravene til forståelse af det talte og det skrevne sprogs forskellighed og til en differentieret anvendelse vokser. For blandt andet at støtte tegnsætningen arbejdes der med sætningens led, forbindere og forskellen på hel- og ledsætninger.
- Arbejdet med litterære tekster foregår i større eller mindre fortolkningsfællesskaber. Forudsætningen for dette arbejde er et indgående kendskab til teksten opnået gennem elevernes egen læsning, oplæsning eller genfortælling. Tekstarbejdet kan fx tage udgangspunkt i elevernes umiddelbare undren og nysgerrighed og i åbent formulerede spørgsmål med efterfølgende dialog, analyse, fortolkning og perspektivering. Litterære grundbegreber inddrages i takt med at behovet for præcise beskrivelser opstår.
- Der veksles mellem arbejdet med enkelttekster, forfattere, temaer, motiver, genrer og perioder.
- Arbejdet med andre udtryksformer foregår med voksende krav til forståelse af form og indhold, og de forskellige genrers grundbegreber præsenteres og anvendes.
- Eleverne bør præsenteres for et bredt udvalg af tekster og andre udtryksformer - fiktive og ikke-fiktive - i forskellige hoved- og undergenrer og fra forskellige perioder og med sigte på en stigende bevidsthed om både sprog, form og indhold
- Der undervises og trænes i hensigtsmæssig og kritisk vurderende søgning af informationer både på biblioteket og på internettet.
- Produktion af video, lyd og billede strækker sig i perioder over længere, sammenhængende tid og knyttes til bearbejdningen af disse genrer. I forløbet produceres eksempler på både fiktive og ikke-fiktive genrer.

EFTER 9. KLASSETRIN

DET TALTE SPROG

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge talesproget forståeligt, klart og varieret i samtale, samarbejde og diskussion
- vælge den mundtlige genre, der passer bedst til situationen
- fremlægge og formidle stof med indsigt i, hvilken form der passer til situationen, og hvilke hjælpemidler der bedst støtter hensigten
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og kommunikationssituation
- bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, og gøre sig fri af manuskript
- lytte aktivt og forholde sig åbent, analytisk og vurderende til andres mundtlige fremstilling
- fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer
- forstå norsk og svensk i store træk og have kendskab til ligheder og forskelle mellem nabosprogene.
- Give udtryk for og samtale om egen og andres livsforståelse
- Vurdere og udtrykke sig om forskellige syn på naturen

DET SKREVNE SPROG - LÆSE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning
- benytte varierende læsemåder afpasset efter formålet - oversigtslæse, punktlæse og nærlæse
- fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, mindmap, referat, resumé og notater
- læse op og gengive egne og andres tekster i fortolkende og dramatisk form
- læse norske og svenske tekster.

DET SKREVNE SPROG - SKRIVE

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- vælge den fiktive eller ikke-fiktive genre, der passer bedst til skriveformålet
- skrive sammenhængende, klart og forståeligt om fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en form, der passer til situationen
- skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende, argumenterende og reflekterende.
- indsamle stof og disponere et indhold på en måde, der fremmer hensigten med kommunikationen
- styre skriveprocessen fra idé til færdig tekst
- forholde sig til formel sproglig korrekthed i egne og andres tekster
- bruge regler for sammensætninger og afledninger i egne og andres tekster
- bruge ordbogens opslagsdel og indholdsdel og bruge stavekontrol og autokorrektur på computer
- bruge nyt afsnit, sætte tegn og markere replikker i egne tekster
- anvende layout og bruge billeder i deres egne tekster, så det fremmer tekstens kommunikation
- skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed
- skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
- give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster
- bruge skrivning bevidst og reflekterende som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater.
- Kunne opstille og benytte en problemformulering i en større sammenhæng

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge og gøre rede for sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, manipulation, formidling af viden samt sprogets poetiske funktion
- gøre rede for samspillet mellem sprog, tekst, genre, indhold og situation
- forholde sig analytisk og vurderende til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
- gøre rede for betydningen af sproglige virkemidler og bruge dem
- kende forskellige sætningstyper og sætningsled samt ordklasserne og deres funktion i sproget
- anvende viden om litteraturens foranderlighed gennem tiderne og om, at litteraturen afspejler den tid, den er blevet til i

- kende til det danske sprogs udvikling og mangfoldighed
- vurdere og perspektivere værdier og værdiforestillinger i andres udsagn samt i tekster og andre udtryksformer fra forskellige tider
- fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer ud fra såvel umiddelbar oplevelse som analytisk forståelse
- kende forskellige genrer og deres blandingsformer inden for fiktion og ikke-fiktion
- gøre rede for genre, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform, tema og motiv, sprog og stil samt meningen i tekster og andre udtryksformer selvstændigt og i samspil med andre
- udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i såvel enkle som mere komplekse produktioner i en form, der passer til situationen, samt i dramatisk form
- søge information på forskellige måder og i forskellige medier samt vælge den informationskilde, der er mest hensigtsmæssig.
- Vurdere og udtrykke sig om forskellige syn på naturen

UDVIKLINGEN I UNDERVISNINGEN PÅ 7.-8. OG 9. KLASSETRIN

DET TALTE SPROG

Samtalen i mindre grupper og debatten i klassen fortsætter som et væsentligt grundlag for at dele viden og erfaring og for at drøfte både faglige, sociale og kulturelle problemstillinger, således at de udfordrer og perspektiverer elevernes egne livstydninger.

- Krav om tydelighed, artikulation og variation i den mundtlige fremstilling understreges og trænes gennem oplæsning og andre præsentationsformer
- Undervisningen fokuserer på, at eleverne tilegner sig erfaringer med og stadig større viden om de mundtlige genrer. Forventningerne øges til hensigtsmæssige valg af udtryksformer og hjælpemidler.
- Undervejs i forløbet evalueres såvel formidlingen som udbyttet af forskellige mundtlige fremstillinger.
- I forbindelse med selvstændige projekter trænes mundtlige henvendelser til andre, fx ved telefonsamtale og interviews.
- Norsk og svensk talesprog anvendes, hvor det er relevant i forløb og aktuelle situationer. I forbindelse hermed fokuseres der på sproglige ligheder og forskelle i betydning, udtale og intonation.

DET SKREVNE SPROG - LÆSE OG SKRIVE

- Elevernes selvstændige læsning udvikles kontinuerligt, så de læser stadigt mere krævende tekster med god forståelse og læseoplevelse, sikre og automatiserede læsefærdigheder og passende hastighed.
- Eleverne bør læse et større antal værker af passende sværhedsgrad og god kvalitet. Der skabes situationer, hvor det er rart at læse, og hvor det læste har en vigtig funktion for eleverne i undervisningen og i deres samtale med hinanden.
- Der tilrettelægges forløb, hvor eleverne i samarbejde med læreren ud fra deres individuelle læsestandpunkt drøfter læsevaner og læseinteresser. Der arbejdes med forskellige læsestrategier, læsemåder, forståelsesformer og læsehastigheder.
- Elevernes kendskab til det litterære sprog og dets begrebsverden udvikles gennem arbejdet med fælles skønlitterære og danskfaglige tekster.
- Fælles tekster læses grundigt, således at også elevernes ordforråd fortsat udvikles med god ordforståelse samt sikker og automatiseret ordafkodning.
- Bearbejdningen af de fælles tekster foregår med vægt på fortolkende, kreativ og kritisk forståelse af forskellige genrer. Eleverne skal læse forberedte, centrale tekstudsnit op i forbindelse hermed.
- I arbejdet med de faglige tekster øves især mundtlige og skriftlige bearbejdningsformer, der sætter eleverne i stand til at tilegne sig tekstens indhold.
- Norske og svenske tekster indgår i trykt form hvor det er relevant i forløb og aktuelle situationer. På baggrund heraf iagttages skriftsproglige ligheder og forskelle med hensyn til betydning, ortografi og sproghistorie.
- Eleverne tilrettelægges i stigende grad selv skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. Det indebærer, at de udfordres i deres valg af genre i forhold til skriveformål.
- I skriveforløbene, som foregår både fælles og individuelt og med skiftende vejledning, indgår responsfaser, redigering og korrekturlæsning.
- Skrivearbejdet tilrettelægges ud fra vekslende formidlingsgenrer og med henblik på at skrive i et forståeligt, sikkert, klart og varieret sprog.
- Ordbogen og stavekontrollen anvendes i skriveprocessen, og der arbejdes fortsat med sproglig viden og bevidsthed, retstavningsregler samt sprogrigtighed.
- Elevernes personlige håndskrift konsolideres til en letlæselig, forståelig, holdbar og rytmisk håndskrift med passende hastighed
- Der arbejdes fortsat med den personlige håndskrift og brug af forskellige manuelle, grafiske virkemidler, fx kalligrafi, vignet og grafisk plancheudformning.

- Eleverne skriver og tilrettelægger flere og flere tekster på computeren, der også anvendes til søgning af information.

SPROG, LITTERATUR OG KOMMUNIKATION

- Eleverne undersøger i stigende grad på eget initiativ sammenhængen mellem sprog, tekst, genre, indhold og situation i forskellige mundtlige og skriftlige genrer.
- De faglige termer benyttes i både i tekstarbejdet, i den mundtlige fremstilling og i oplæg til deres egne produktioner af tekster og andre udtryksformer.
- Kravene til et klart og forståeligt skriftsprog øges, og der arbejdes med at opnå sikkerhed i stavning og tegnsætning samt med udvikling af variation i udformningen af forskellige teksttyper.
- Litterære grundbegreber, som eleverne har tilegnet sig i de første forløb, anvendes med stigende sikkerhed i deres individuelle og fælles tekstarbejde. Det forløber fra valg af tekster og andre udtryksformer over analyse- og tolkningsarbejde til efterfølgende fremlæggelse for andre med perspektivering og udveksling af tanker.
- Elevernes produktioner varieres og kan ud over de gængse skriftlige genrer omfatte synopsis, manuskript, drejebog og produktionsplan. Desuden arbejdes i produktive sammenhænge med dramaturgi, kendskab til virkemidler og forskellige genrers stiltræk.
- Elevernes erfaringer med selv at redigere, fx i interview, video og lyd, har stor betydning for deres forståelse af mediernes muligheder og begrænsninger. Samtidig fremmer det deres forståelse af, at video, tv og film altid er redigeret virkelighed.
- I arbejdet med søgning og anvendelse af søgningsresultater fokuseres der i stigende grad på kildeangivelse og kildekritik.
- Udvælgelsen af teksterne vægtes således at det udfordrer elevernes personlige værdigrundlag og danner baggrund for fordybelse i forskellige livsspørgsmål.
- Forskellige syn på naturen som den kommer til udtryk i litteratur analyseres med henblik på kritisk stillingtagen
- Kunstneriske og symbolske udtryk vælges således at de udfordrer og perspektiverer elevernes egne livstydninger.